

Zpět na média

Jan Rejžek: Básník vlastním tělem (Melodie 1981, Výroční cena „Melodie“)

Uprostřed Prahy se nachází magické území, jemuž se přiléhavě říká bermudský trojúhelník. Pokud potřebujete s někým naléhavě mluvit nebo chcete ušetřit za telefon, projděte se od Národní třídy průchodem do Jungmannovy ulice a zabočte do Palacké, sídla to království supraphonského – určitě žádaný objekt cestou potkáte. Do přilehlého bistra se chodívají po namáhavém natáčení osvěžit vyprahlí umělci z Mozartea, posedávají tu lidé od divadla, z televize a od novin, známé vinárenské denní sovy a přelétaví motýli přinášejí poslední novinky, kdo s kterou a kdo kam... Aspoň závan atmosféry starých Unionek a Slávií...

Mezi touto pestře kolotavou galerií postav a postaviček je častý host – textař a básník Pavel Vrba – osobou naprosto nepřehlédnutelnou. Bývá okamžitě připraven svým důrazným způsobem zadeklamovat, co právě včera napsal, aniž by to spolupracovníci často byli schopni vůbec pochopit.

Neříkám, že se mu vždycky všechno povedlo a že psal jen pro zpěváky svého srdce, ale mezi chrličí banalit a křížovkářskými vyplňovači čtyřverší shledávám Vrbovy texty jako jeden z majáků našeho moderního textařství.

A taky proto, že zatímco u jiných textařů se obvykle zdá, že snad ani nežijí vlastním člověčím životem, pijí destilovanou vodu a živí se cukrovými plátky růží, Pavel Vrba nezapomíná hlavně na pulzující žití, z něhož pochází všechno dobré i zlé. V jeho textech se to nikdy neztratí, což může leckomu připadat jako nevhodné (nemravné, ne...), jak se stalo, když vítězné lyrové Šaty z šátků kvůli textu neradi vysílali v rádiu.

Jeho mimořádná obraznost prozrazuje, že je zasněným pražským chodcem z rodu Nezvalova a Apollinairova, ale když na to přijde, umí být i pěkně rozevlátým haškovským společníkem s neklidnou jeseninovskou krví. Do své výtečné poémy Můj Ahasver, která se před lety hrála celou sezónu ve Viole, napsal s odzbrojující upřímností a znalostí sama sebe: „*Bydlí v mých cévách a jezdí po krvinkách /tak jako kuň se jezdívá/ šťastně se hněvám po dvou po třech sklínkách/že potkal jsem ho zaživa /Dává mi všechno / potom bere mi to, /když někam mířím / mění hned svůj směr / Umí i vzdechnout „ až je mi ho líto / olovo s chmýřím je můj Ahasver“*“
A ještě se divíte, že jeden čas bydlel na Malostranském náměstí v bytě po Václavu Hraběti?

Povídáme si ve Vrbově ateliéru pár kroků odtud, pokud se tak obyčejně dá nazvat lapání klubek jeho myšlenek.

Ty teď píšeš víc, než jsi psal dřív, ne?

„*Mám pocit, že pořád píšu přiměřeně. Víc bych ani nechtěl a míň taky ne, protože mám v sobě tu profesionální deformaci, že když nepíšu, tak se cítím všestranně špatně. Když podstoupím nad tím čistým papírem znovu zápas a mám pocit, že to jde a že jsem král, tak to mě vyléčí. Když dlouho nedělám, tak začnu celkově chátrat a tohle je jediná léčba na špatné stavy. Ale já vlastně pracuju pořád, protože na to myslím v jednom tahu, i když nepíšu. Tady je ta manuální práce proti jiným profesím to nejmenší. Jde o věc, kterou v sobě třeba nosíš celý život, a v zásadě z toho vždycky vyleze těch dvaatřicet řádků.“*

Čili tvorba jako autoterapie?

„*Hlavně pořád pracovat. Já moc nevěřím na inspiraci. Buď to v sobě máš, nebo nemáš. Jde jen o to, že se někdy líp koncentruješ a někdy hůř. Někdy ráno vstaneš a víš, že je to ten pravý den, kdy by to mělo jít. A když se dostaví ten hrůzostrašný pocit, že to někdy nejde, nedám si pokoj a mlátím do sebe tak dlouho, než se do*

toho stavu, že to jde, dostanu. Prostě jsem k stáru pracovitější. A má to taky větší systém. Dřív jsem měl rozlítáno a dělal jsem kvantově. Za pár dnů moře práce a pak pauza, kdežto teď jsou ty pauzy menší. A hlavně to dělám čistě pro svoje duševní zdraví. Mám pocit, že když dělám, tak doopravdy žiju a zasloužím si existenci na světě. Mám tu kliku nebo prokletí, že tohle psaní je pro mě číslo jedna.“

Už jsem naznačil, že mám pocit, že vždycky píšeš „Ze svého života“...

„Já tenhle pocit mám taky. Vůbec by měl každý psát o tom, co ví a zná nejlíp. Jak občas přijde nějaký dopis, může mi někdo vytknout v textu cokoli, ale nedostatek opravdovosti snad ne. Když jsem třeba psal pár textů o dámách, které jsou trochu škrábnuté časem na karosérii, přišly mi dopisy, že jim to něco říká nebo že jim to dokonce pomohlo. Jak tak žily bez komunikace s někým, tak nabyly dojmu, že jejich záležitosti jsou neúnosné, ale když stejný problém dostanou třeba v písničce Rottrové, tak se jim uleví, že to není unikát. Proto si myslím, že ty písně, i když vypadají temně, nejsou pesimistické.“

Jak je to u zpěváků? Který typ ti nejvíc vyhovuje?

„Protože jsem už řekl, že jsem autobiografický autor, nejradši píšu pro lidi s vnitřním neklidem, kteří mají v sobě nějakou tu touhu, toulku, hledání. Jsou autoři, kteří obklopeni třemi dětmi píší romantické písně o tulácích a bohémech. Tak tenhle případ já nejsem, musím všechno vyzkoušet na vlastním těle a pak teprve to ve mně něco vyvolává. Nerad se přizpůsobuji zpěvákům, spíš se do té své polohy snažím nastylizovat je...“

...a vnutit jim svou vizi života...

„Víceméně tak, protože písničky jsou v podstatě mikrodramata, ne třeba tylovská, ale „tennesseewilliamsovská“ a zpěvák, stejně jako herec, by měl být schopen uhrát všechno nebo aspoň nemít k tomu antipatii a být ochotný účastnit se toho

zápasu. Když řekne, to pro mě není, já chci radši něco romantického, tak se omluvím. “

V posledním rozhovoru v Melodii před pěti lety sis stěžoval, že se málo pracuje týmovým způsobem. Změnilo se něco od té doby?

„Myslím, že dneska pozvolna končí éra korespondenční práce, kdy ti někdo poslal v dopise noty a napsal, pane Vrba, otextujte to pro nějakou dámu a ty jsi pořádně neznal ani jeho, ani ji. Dnes spolupracuju s lidmi, které dobře znám, a myslím, že víme, proč se navzájem vyhledáváme. Tím dost podstatně odpadá nějaké nucené nastylizování, jak jsme o tom už mluvili. V poslední době dělám především s lidmi z rocku, s Leškem Semelkou, s Oldou Veselým, s Janou Kratochvílovou a usuzuji, že vím, do čeho se vejdou. Oni si podobné věci, o kterých píšu, myslí, ale neumějí je zformulovat, takže ty texty vítají. “

Někdy ale „své“ zpěváky možná přeceňuješ, přesněji řečeno texty přesáhnou jejich výrazové schopnosti.

„Když někdo něčemu nerozumí, tak mu to vysvětlím, rozanalyzuju. Ale nejen zpěvákům, ale i muzikantům, protože se domnívám, že když tu písničku hrají, tak by měli vědět, o co v ní kráčí. Když se dělá týmově, tak by měli mít všichni jasno, ne? I když si kluci můžou myslet, že výrazy, z mého hlediska nejpregnantnější, jsou z jejich pohledu překomplikované, protože vládnou jiným slovníkem. Když ovšem pracuješ s někým tak dlouho, jako já s M. efektem, tak padají bariéry a kluci se naučí myslet v mých intencích a já naopak poznám, jestli ten text hudba unese, jestli to není přetěžkané. Ale jsem pro to vysvětlovat. Když všichni pochopí, že v textu o něco jde, dodá jim to jistotu, mají se o co opřít a inspiruje je to k lepšímu výkonu. “

Proč si to takhle komplikuješ?

„A proč ne? Pro mne je psaní otázkou seberealizace, objevování věcí a vztahů a domnívám se, že to může zajímat i jiné lidi. Nemyslím, že by text měl být jednoznačně zábavný. Už jsem někde napsal, že mě zajímají mezní situace, které mimochodem snad zajímají každého člověka, pokud úplně nezdegeneroval, a nemůžu za to, že ty situace nejsou obligátními tématy písni. Já nemám rád popis a takové ty polopatické příběhy. Spíš zkratky, vnitřní obrazy a druhé, někdy až třetí plány. Prostě jde mi o to, zachytit slovem, co jinak nezachytíš. Něco, co visí ve vzduchu, ty to cítíš a dovedeš to slovy uvést do chodu, takže si to ještě někdo jiný uvědomí. Ale tohle vyjadřování ve zkratkách a obrazech, co dneska připadá někomu nepatřičné, bude za pár let běžné, je to snad otázka času.“

Jak ses vlastně dostal k psaní pro M. efekt?

„Kdysi jsem dělal nějaké texty pro Matadors a od té doby jsem znal Radima Hladíka. Když točili Novou syntézu 2, tak se na mě obrátili.“

To je zajímavé, ty jsi vlastně téměř výhradní rockový textař, píšeš ještě pro Citrón, Olympic, Synkopy 61...

„Pro Citrón jsou texty trochu citelnější, vede k tomu hardrockovější hudba. U Synkop 61 jde vlastně o modifikaci stylu M. efektu, ale taky píšeš průhledněji než pro M. efekt.“

Dobře, ale původně jsem chtěl říct, že jsi téměř výhradní rockový textař, ale na druhé straně píšeš i pro Gotta.

„Myslíš Bloudím pasáží?“

Ano. Ta totiž byla ve hvězdičkování Melodie Gottovou nejlepší skladbou za poslední tři roky!

„Vznikla tak, že Gott chtěl po Leškovi Semelkovi nějakou písničku, Lešek měl tuhle melodii, no a já jako jeho spolupracovník psal text. Ještě jsme mu nabídli Vánek a Šaty z šátků. Shodou okolností, co nepojal do repertoáru, dostalo nějakou cenu, ten Vánek druhou na Kotvě se Štědroněm.“

Co měl Gott k textu?

„Drobné připomínky, protože má jiný slovník. Třeba se mu nelíbilo, že tam mám „znám se s každou dlaždičkou“, tak jsem to změnil na „znám se s každým zákoutím“, což se mu navíc i líp zpívá.“

Jak se dostaly Šaty z šátků na Lyru?

„Původně jsme nevěděli, co s tou písničkou. Gott ji nechtěl, do běžného repertoáru M. efektu se nehodila, tak jsme to zkusili na Lyře. Přitom dneska ji Semelka na koncertech M. efektu zpívá, protože lidi ji chtějí jako přídavek. Mám ten názor, že není třeba se tomu vyhýbat, že je to další pól tvorby. Ta komponovanější hudba je taková panská, tohle je spíš pro děvčátka, která ale zjistí, že ani z toho složitějšího neutrpěly žádnou úhonu.“

V tvých textech proráží vztah k výtvarnému umění. Milenci postávají před Pollockovým obrazem, jinde létají kleovští žlutí ptáci, sám si přeješ mít oči dvou Picassů...

„Výtvarné umění má ovšem k poezii nejbliž, malování má totiž duši jako báseň, z toho důvodu to mám rád. To, co na obrazech vidím, ve mně něco provokuje a umocňuje, mám pocit, že kdybych psal bez toho, že by to bylo chudší... František Tichý a jeho Klaun s růží, Chagallův Sen vojáka, Šimova Utonulá, Ernestovy

grafiky, fauvisti, surrealisti, Kandinsky, to všechno ve mně rozněcuje citovost a vede k přemýšlení.“

Občas se diskutuje o vhodnosti posuzovat písňové texty pouze čtením. Co si o tom myslíš?

„Jsou momenty, kdy to vysloveně nejde. Kdysi jsem dělal pro Vondráčkovou od Streisandové Ráj. To svou rozkouskovaností k četbě moc nebylo, nebo ty soulovky pro Rottrovou. Jsou prostě texty, které na stole nepůsobí tak jako v celistvosti s muzikou a interpretací. Myslím, že se názor na písňové texty změní, až budou pravidelně u ambicióznějších alb vycházet textové přílohy. Vzpomínám si, jak si někdo stěžoval Micku Jaggerovi po koncertě v Miláně, že je vůbec nebylo slyšet a on odpověděl: „Snad jste přišel, abyste nás viděl, desku si můžete koupit!“

Jan Rejžek, Melodie, 1981

[Zpět na začátek textu](#)